PWYLLGOR CRAFFU DECHRAU'AN DDA

Cofnodion cyfarfod o Bell a gynhaliwyd ar 7 Gorffennaf, 2025.

Mae-r Agenda ar gael yma.

Mae recordiad y cyfarfod ar gael yma.

Yn Bresennol: Y Cynghorydd R.R. Thomas (Cadeirydd); Y Cynghorydd H.M. Payne (Is-gadeirydd); Cynghorwyr A. Asbrey, J. Aviet, W. Gilligan, E. Goodjohn, S.J. Haines, S.M. Hanks, W.A. Hennessy, N.P. Hodges a J. Lynch-Wilson.

Aelodau Cyfetholedig: Dr. M. Price (Yr Eglwys Babyddol), L. Barrowclough (Rhiant-lywodraethwr – Sector Cynradd), P. Bond a R. Davies (Cyngor Ieuenctid y Fro).

Hefyd yn bresennol: Cynghorwyr R.M. Birch (Aelod Cabinet dros Addysg, y Celfyddydau a'r Gymraeg), G. John (Aelod Cabinet dros Hamdden, Chwaraeon a Lles) ac E. Williams (Aelod Cabinet dros Gofal Cymdeithasol ac Iechyd).

139 CYHOEDDIAD –

Cyn cychwyn busnes y Pwyllgor, darllenodd y Cadeirydd y datganiad a ganlyn: “A gaf i atgoffa pawb sy'n bresennol y bydd y cyfarfod yn cael ei ffrydio'n fyw yn ogystal â'i recordio trwy'r rhyngrwyd ac mae'r recordiad hwn wedi'i archifo i'w weld yn y dyfodol".

140 YMDDIHEURIADAU AM ABSENOLDEB –

Derbyniwyd y rhain gan y Cynghorydd E. Penn; G. Van der Burgt (Rhiant-lywodraethwr – Sector Uwchradd) ac M. Werrett (Yr Eglwys yng Nghymru).

141 COFNODION –

ARGYMHELLWYD – Y dylid cymeradwyo cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 19 Mai, 2025 fel cofnod cywir.

142 DATGANIADAU BUDDIANT –

Datganodd y Cynghorydd J. Aviet fuddiant personol mewn perthynas ag Eitem Agenda 4 - Crynodeb o Ganlyniadau Arolygiad Estyn ar gyfer Tymor y Gwanwyn 2025 a Diweddariad ar Ysgol sydd mewn Dilyniant Statudol. Natur y buddiant oedd bod y Cynghorydd Aviet yn Llywodraethwr ar gyfer Ysgol Gynradd Oakfield a bod ganddo aelod o'r teulu a oedd yn gweithio yn Ysgol Uwchradd Pencoedtre. Roedd y

Cynghorydd Aviet wedi derbyn gollyngiad gan y Pwyllgor Safonau felly arhosodd yn y cyfarfod am hyd yr adroddiad.

143 CRYNODEB O GANLYNIADAU AROLYGIAD ESTYN AR GYFER TYMOR Y GWANWYN 2025 A DIWEDDARIAD AR YSGOL SYDD MEWN DILYNIANT STATUDOL (CDS) –

Arolygodd Estyn ansawdd a safonau mewn addysg ledled Cymru. Cyflwynwyd fframwaith arolygu newydd ym mis Medi 2024. O fis Medi 2024 ymlaen, byddai Estyn yn ymgysylltu'n fwy rheolaidd ag ysgolion. Byddai ysgolion nawr yn cael arolygiad craidd ac ymweliad interim o fewn y cyfnod arolygu 6 blynedd (2024 – 2030).

Yn ystod tymor y gwanwyn 2025, derbyniodd pedair ysgol ym Mro Morgannwg arolygiad craidd (Ysgol Gynradd Oak Field, Ysgol Gynradd Fairfield, Ysgol Gwaun y Nant ac Ysgol y Deri).

Ni nododd Estyn unrhyw waith dilynol mewn perthynas ag Ysgol Gynradd Oak Field, Ysgol Gwaun y Nant ac Ysgol y Deri. Rhoddwyd Ysgol Gynradd Fairfield yn y categori gwaith dilynol o welliant sylweddol.

Tynnwyd sylw at arfer diddorol neu arloesol yn yr adroddiadau arolygu ar gyfer y ddwy ysgol. Tynnwyd sylw at ddau achos o hyn yn adroddiad arolygu Ysgol Gynradd Oak Field, a thynnwyd sylw at bum achos o hyn yn adroddiad Ysgol y Deri.

Yn ystod tymor y gwanwyn 2025, derbyniodd wyth ysgol ymweliad interim – Ysgol Gynradd Llandochau, Ysgol Uwchradd Whitmore, Ysgol Gynradd Gatholig Sant Joseff, Ysgol Gynradd Albert, Ysgol Gynradd yr Eglwys yng Nghymru Llanbedr-y-Fro, Ysgol Gynradd Sili, Ysgol Gynradd yr Eglwys yng Nghymru Pendeulwyn ac Ysgol y Ddraig.

Arhosodd Ysgol Uwchradd Pencoedtre mewn mesurau arbennig. Roedd cynnydd yr ysgol yn cael ei fonitro gan Estyn bob tymor.

Roedd yr eitem hefyd yn cynnwys cyflwyniad gan Bennaeth Ysgol Gynradd Oak Field, L. Tweedley, yn amlinellu profiad a chanlyniadau'r ysgol yn dilyn arolygiad diweddar gan Estyn, a oedd wedi nodi 2 achos o arfer arloesol, sef:

- Arfer Arloesol 1: Datblygu partneriaethau effeithiol gyda rhieni i gefnogi dysgu a lles disgyblion;
- Arfer Arloesol 2: Datblygu cwricwlwm creadigol trwy ffocws ar y celfyddydau mynegiannol a dysgu seiliedig ar ymchwiliad.

Cynigiodd y Cynghorydd J. Aviet longyfarchiadau i Ysgol Gynradd Oak Field.

Cwestiynodd y Cynghorydd H. Payne gynnydd yn nifer y disgyblion newydd sydd â heriau dysgu cynnar a dieiriau. Dywedodd L. Tweedley fod cynnydd wedi bod ers Covid-19, a dyna pam roedd yr ysgol wedi datblygu amgylcheddau sy'n gyfoethog o ran iaith, gan amgylchynu a throchi plant gydag iaith a thrwy ddefnydd cadarnhaol o

fodelau rôl yn ogystal â'r defnydd o ystod briodol o iaith. Un o'r rhaglenni allweddol a ddefnyddiwyd gan yr ysgol yn gynnar a chyn dechrau'r dosbarth derbyn, oedd sesiynau chwarae iaith a gynhaliwyd gan athro’r dosbarth meithrin, yn ogystal â deunyddiau dysgu a gweithgareddau hwyl yn cael eu hanfon adref at rieni i annog adrodd straeon, darllen ac arwyddion dieiriau, i ffwrdd o ddyfais electronig.

Gofynnodd y Cynghorydd S. Haines a oedd cynnydd wedi bod yn nifer y disgyblion sy'n mynd yn llwglyd. Mewn ymateb, dywedodd L. Tweedley fod Llywodraeth Cymru tua 7 i 8 mlynedd yn ôl wedi cyflwyno cynnig clwb brecwast i bob plentyn a oedd yn fenter wych ac yn bodloni un o anghenion sylfaenol plant o ran cael eu bwydo cyn dysgu. Dywedodd L. Tweedley nad oedd wedi sylwi ar gynnydd ond roedd ymwybyddiaeth gref o ran ysgolion yn bodloni anghenion sylfaenol plant, gyda gwybodaeth yn cael ei rhannu gyda rhieni.

Holodd y Cadeirydd, y Cynghorydd R. Thomas, fentrau a ddefnyddiwyd gan yr ysgol i gynyddu presenoldeb. Dywedodd L. Tweedley, os nad oedd plentyn yn bresennol yn yr ysgol erbyn 9:30am, ac nad oedd unrhyw hysbysiad ymlaen llaw o absenoldeb, yna byddai'r ysgol yn ffonio rhiant i wirio ble roedd y plentyn. Un o'r pethau allweddol a ddefnyddiwyd gan yr ysgol oedd cael arferion rheolaidd yn ogystal â chael gweithgareddau arloesol hwyl a oedd yn gwneud mynd i'r ysgol yn brofiad dymunol. Byddai hynny’n annog plant i eisiau mynd i'r ysgol. Yn ogystal, cynigiodd yr ysgol wobrau dosbarth pan oedd presenoldeb cyffredinol dros 90%. Ar ben hynny, roedd gwaith cadarnhaol yn cael ei wneud gan Dîm Cynhwysiant y Cyngor i gefnogi rhieni, felly y craidd oedd cael perthynas gadarnhaol gyda rhieni a disgyblion.

O ran cynnydd mewn perthynas ag Ysgol Gynradd Fairfield, dywedodd y Prif Bartner Gwella fod yr ysgol wedi canolbwyntio ar ei Chynllun Gweithredu Ôl-arolygiad y byddai cerrig milltir cynnydd allweddol wedi'u nodi ar ei gyfer. Roedd yr ymweliad nesaf gan Estyn i fod i gael ei gynnal yn ystod haf y flwyddyn nesaf, a fyddai'n canolbwyntio ar y cynnydd a wnaed gan yr ysgol i fynd i'r afael â'r argymhellion ar gyfer gwella.

Wedi hynny, fe'i

ARGYMHELLWYD –

(1) Llongyfarch y tair ysgol a gafodd arolygiad craidd lle na nodwyd unrhyw weithgarwch dilynol Estyn.

(2) Diolch i Bennaeth Ysgol Gynradd Oakfield am rannu eu profiad o arolygiad Estyn yr ysgol.

<u>Rheswm dros yr argymhellion</u>

(1&2) Gan ystyried cynnwys yr adroddiad a'r trafodaethau yn y cyfarfod.

144 CYNRYCHIOLAETH AR GYLLIDEB YSGOLION A'R FFORWM DERBYNIADAU (CDS) –

Roedd swydd wag ar hyn o bryd ar y Fforwm Derbyn i Ysgolion a'r Fforwm Cyllideb ar gyfer cynrychiolydd o'r Pwyllgor Craffu Dechrau’n Dda i ymuno â'r Fforwm Cyllideb Ysgolion a'r Fforwm Derbyn i Ysgolion. Gofynnwyd felly i'r Pwyllgor Craffu Dechrau’n Dda enwebu cynrychiolydd i ymuno â phob grŵp. Er yn draddodiadol roedd un cynrychiolydd ar gyfer pob un, nid oedd unrhyw reswm pam na allai un Aelod fod yn gynrychiolydd i'r ddau.

Roedd angen i bob Cyngor sefydlu Fforwm Cyllideb Ysgolion yn unol ag adran 47A Deddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf Addysg 2002 a’r Rheoliadau Fforwm Cyllideb Ysgolion (Cymru). Roedd angen i'r Awdurdod ymgynghori â'r Fforwm Cyllideb Ysgolion yn flynyddol ar ei gyllideb ysgolion. Gallai'r Awdurdod hefyd ymgynghori â'r Fforwm, fel y gwelai'n dda, ar unrhyw faterion eraill sy'n ymwneud â chyllid ysgolion.

Roedd Rheoliadau Addysg (Fforymau Derbyn) (Cymru) 2003 yn ei gwneud yn ofynnol i bob Awdurdod Lleol yng Nghymru sefydlu Fforwm Derbyn. Roedd y Fforwm yn darparu sianel gyfathrebu ffurfiol rhwng Cyngor Bro Morgannwg, ei ysgolion a gynhelir, awdurdodau derbyn eraill a phartïon allweddol eraill â diddordeb i drafod effeithiolrwydd trefniadau derbyn lleol, ystyried sut i ddelio â materion derbyn anodd a chynghori awdurdodau derbyn ar ffyrdd y gellir gwella eu trefniadau.

Gellid dod o hyd i'r cylch gorchwyl ar gyfer y ddau yn Atodiad A (Fforwm Cyllideb) ac Atodiad B (Fforwm Derbyn i Ysgolion) yr adroddiad.

Cafodd dau enwebiad ar gyfer y swyddi ar y ddau Fforwm eu derbyn a'u heilio – y Cynghorydd W. Gilligan a'r Cynghorydd S. Haines. Yn dilyn yr enwebiadau, gofynnwyd i aelodau'r Pwyllgor nodi eu dewis trwy bleidlais electronig, a phenodwyd y Cynghorydd W. Gilligan i fod yn gynrychiolydd ar y ddau Fforwm.

Wedi hynny,

ARGYMHELLWYD –

(1) Y bod y Cynghorydd Wendy Gilligan yn cael ei phenodi'n Gynrychiolydd y Pwyllgor Craffu ar Fforwm Cyllideb Ysgolion.

(2) Y body y Cynghorydd Wendy Gilligan yn cael ei phenodi'n Gynrychiolydd y Pwyllgor Craffu ar Fforwm Derbyniadau Ysgolion.

<u>Rheswm dros yr argymhellion</u>

(1&2) Er mwyn sicrhau bod y Fforymau'n cynnwys Aelod o Bwyllgor Craffu Dechrau'n Dda.

145 GWEITHGAREDD ADOLYGU GORCHWYL A GORFFEN (CAC) –

Gofynnodd yr adroddiad i'r Aelodau ystyried eitemau a phynciau gwaith grŵp ymchwiliol (Adolygiad Gorchwyl a Gorffen) ar gyfer y Pwyllgor Craffu Dechrau'n Dda newydd.

Casglwyd amrywiaeth o awgrymiadau gan Aelodau'r Pwyllgor yn ei gyfarfod a gynhaliwyd ar 19eg Mai, 2025, gydag awgrymiadau ychwanegol yn cael eu hanfon at y Cadeirydd ar ôl y cyfarfod drwy e-bost.

Asesodd y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau'r holl awgrymiadau a chynigiodd bum Adolygiad posibl i'w hystyried ar gyfer symud ymlaen. Roedd y rhain yn cyd-fynd yn agos â blaenoriaethau cyfredol y Cyngor a'r Cynllun Corfforaethol – Bro 2030, yn ogystal â chael eu hystyried yn gyraeddadwy o fewn cylch Adolygiad Gorchwyl a Gorffen 12 wythnos.

Yr awgrymiadau a gynigiwyd oedd:

1. Beth fu'r effaith ar ysgolion o orfod gwneud penderfyniadau anodd i gydbwyso cyllidebau.
2. Dadansoddi'r amrywiadau mewn gwargedion a diffygion cyllidebau ysgolion a nodi arfer da a meysydd i'w gwella.
3. Creu Polisi Cludiant Ysgol.
4. Adolygu'r Cronfeydd Adnoddau Anghenion Dysgu Ychwanegol.
5. Gwerthuso rhedeg adeiladau ysgolion, gan gynnwys adeiladau newydd a nodi arfer da.

Felly, gofynnwyd i'r Pwyllgor Craffu flaenoriaethu a chytuno ar y drefn y dylid cynnal yr Adolygiadau.

Yn ogystal, gofynnwyd i'r Pwyllgor gadarnhau a chytuno ar faint ac aelodaeth y Grŵp Adolygu Gorchwyl a Gorffen. Y nifer awgrymedig o Aelodau ar Grŵp Adolygu Gorchwyl a Gorffen oedd 6, ond gellid darparu ar gyfer nifer is neu uwch yn seiliedig ar ddymuniadau'r Pwyllgor Craffu. Yn ddelfrydol, byddai gan y Grŵp Adolygu Gorchwyl a Gorffen gynrychiolaeth o bob grŵp gwleidyddol ac o bosibl o'r Aelodau Cyfetholedig.

Gofynnwyd i'r Pwyllgor hefyd benderfynu a fyddai cynrychiolaeth o unrhyw bartïon â diddordeb y tu allan i'r sefydliad yn deilwng.

Unwaith y byddai pwnc ac aelodaeth yr adolygiad wedi'u cytuno, byddai'r Gwasanaethau Democrataidd yn paratoi amserlen o gyfarfodydd, gyda'r rhagolygon y byddai adolygiad yn cael ei gwblhau o fewn 12 wythnos. Ni fyddai hyn yn cynnwys gwyliau'r haf.

Y bwriad oedd y byddai cyfarfod cyntaf y Grŵp Adolygu Gorchwyl a Gorffen yn cynnwys penodi Cadeirydd ac Is-gadeirydd. Byddai'r cyfarfod cyntaf hefyd yn cynnwys ystyried Cwmpas llawn sut y byddai'r Adolygiad yn cael ei gwblhau. Byddai'r Grŵp hefyd yn cael ei ofyn i ystyried yr amser mwyaf priodol iddo gyfarfod

ac unrhyw dystion arbenigol y byddai'n hoffi eu galw i ddarparu tystiolaeth, canllawiau ac ateb ymholiadau.

Ar ddiwedd yr Adolygiad, byddai adroddiad ac argymhellion dilynol yn cael eu bwydo'n ôl i'r Aelod(au) Cabinet perthnasol, y Pwyllgor Craffu a'r Cabinet i'w hystyried.

Cyflwynwyd dau awgrym ar gyfer symud ymlaen fel yr adolygiad cyntaf – "Adolygu'r Cronfeydd Adnoddau Anghenion Dysgu Ychwanegol" a "Beth fu'r effaith ar ysgolion o orfod gwneud penderfyniadau anodd i gydbwyso cyllidebau". Yn dilyn pleidlais, cytunwyd i symud ymlaen â'r adolygiad i "Gronfeydd Adnoddau Anghenion Dysgu Ychwanegol" yn gyntaf, yn amodol ar geisio cyngor cyfreithiol ynghylch pleidleisio'r Aelod Cyfetholedig a dewis gwaith yr Adolygiad Gorchwyl a Gorffen. Yna byddai'r adolygiad "Beth fu'r effaith ar ysgolion o orfod gwneud penderfyniadau anodd i gydbwyso cyllidebau" yn dechrau ar ôl cwblhau'r adolygiad cyntaf. GWELER D.S. ISOD.

Wedi hynny, fe'i

ARGYMHELLWYD – yn amodol ar gyngor cyfreithiol ynghylch pleidleisio Aelodau Cyfetholedig, y dylid cynnal adolygiad Gorchwyl a Gorffen o'r Cronfeydd Adnoddau Anghenion Dysgu Ychwanegol fel blaenoriaeth, a phan fydd wedi'i gwblhau bydd adolygiad Gorchwyl a Gorffen yn cael ei ddilyn gan – "Beth fu'r effaith ar ysgolion yn gorfod gwneud penderfyniadau anodd i gydbwyso cyllidebau".

<u>Rheswm dros yr argymhelliad</u>

Gan ystyried cynnwys yr adroddiad a'r trafodaethau yn y cyfarfod.

<u>D.S. Nodyn Ychwanegol</u> – Eglurhad ar gyfer Cofnod Rhif 145 uchod, ynghylch hawliau pleidleisio ar gyfer Aelodau Cyfetholedig a gweithgarwch adolygu gorchwyl a gorffen.

Cyflwynwyd dau awgrym o ran pa bwnc ddylai gael ei adolygu'n gyntaf – "Adolygu'r Canolfannau Adnoddau Anghenion Dysgu Ychwanegol" a "Beth oedd yr effaith ar ysgolion o orfod gwneud penderfyniadau anodd i fantoli cyllidebau". Cynhaliwyd pleidlais i benderfynu pa bwnc fyddai'n cael ei adolygu'n gyntaf.   Roedd y bleidlais yn gyfartal.   Yn dilyn hynny, cafodd hawliau pleidleisio Aelodau'r Pwyllgor Cyfetholedig ar flaenoriaethu materion i'w hadolygu gan y Grŵp Gorchwyl a Gorffen eu cwestiynu a'u cyfeirio at y Swyddog Monitro. Y farn gyfreithiol oedd nad oedd y bleidlais yn ymwneud â materion addysg ac felly diystyrwyd pleidleisiau'r Aelodau Cyfetholedig.   Cadarnhawyd felly mai canlyniad y bleidlais oedd y byddai'r adolygiad o "Ganolfannau Adnoddau Anghenion Dysgu Ychwanegol" yn cael ei wneud yn gyntaf.   Byddai'r adolygiad ar "Beth oedd yr effaith ar ysgolion o orfod gwneud penderfyniadau anodd i fantoli cyllidebau" yn dechrau ar ôl cwblhau'r adolygiad cyntaf.